HINCMARI
ARCHIEPISCOPI RHEMENSIS
CAPITULA SYNODICA

I.

710 CAPITULA PRESBYTERIS DATA ANNO 852.

Kalendis Novembris conventu habito
ım in metropoli civitate Rhemorum,
monita saluberrima, dum de legibus
ecclesiasticis ab Hincmaro præsule tra-
c in ultimo prolata sunt memoriæ com-
et summopere observanda.

*t presbyteri discant expositionem Sym-
tionis Dominicæ*, etc., *cum Symbolo Atha-*

isque presbyterorum expositionem Sym-
ɔrationis Dominicæ, juxta traditionem
m Patrum plenius discat, exinde præ-
ulum sibi commissum sedulo instruat.
ı quoque canonis, et eumdem canonem
. memoriter ac distincte proferre va-
iones missarum, apostolum quoque et
bene legere possit: Psalmorum etiam
tinctiones regulariter, et ex corde, cum
ısuetudinariis pronuntiare sciat. Nec
onem Athanasii de fide, cujus initium
que vult salvus esse, memoriæ quisque
et sensum illius intelligat, et verbis
ɜ eduntiare queat.

ıı. — *De scrutinio et ordine baptizandi.*

ium, et omnem ordinem baptizandi,
ı liceat ignorare.

*De exorcismis catechumenorum, et de
ıfirmorum. Item de fontibus, ac vasis ad
et pallas abluendas.*

s et orationes ad catechumenos facien-
tes quoque consecrandum, et cæteras
masculos et feminas, pluraliter atque
distincte et rationabiliter memoriæ
Similiter et ordinem baptizandi ad suc-
nfirmis. Et qui fontes lapideos habere
as conveniens ad hoc solummodo bap-
um habeat, et similiter ad corporale
t ad pallas altaris, propria vasa habean-
ıs nihil aliud fiat.

*De ordine reconciliandi, et ungendi infir-
exsequiis defunctorum, et de benedictione
ıæ.*

ɜconciliandi, juxta modum sibi canonice
atque ungendi infirmos, orationes quo-
cessitati competentes memoriter discat.

A Similiter ordinem et preces in exsequiis atque agen
dis defunctorum, nec minus exorcismos et benedi-
ctiones aquæ et salis.

CAP. V. — *De aqua omni die Dominico ante missam benedicenda.*

Ut omni Dominico die quisque presbyter in sua ecclesia ante missarum solemnia aquam benedictam faciat in vase nitido et tanto ministerio convenienti, de qua populus intrans ecclesiam aspergatur: et qui voluerit in vasculis suis nitidis ex illa accipiant, et per mansiones, et agros, et vineas, super pecora quoque sua, atque super pabula eorum, nec non et super cibos et potum suum conspergant.

CAP. VI. — *De thuribulo et incenso.*

B Ut omnis presbyter thuribulum et incensum habeat, ut tempore quo Evangelium legitur, et finito offertorio, super oblationem incensum, ut in morte videlicet Redemptoris, ponat.

CAP. VII. — *De pane ad eulogias benedicendo.*

Ut de oblatis, quæ offeruntur a populo, et consecrationi supersunt, 712 vel de panibus, quos deferunt fideles ad ecclesiam, vel certe de suis, presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido et convenienti, ut post missarum solemnia, qui communicare non fuerunt parati, eulogias omni die Dominico, et in diebus festis, exinde accipiant. Et illa, unde eulogias presbyter daturus est, ante in hæc verba benedicat, et sic accepturis distribuat, et micas ne incaute defluant custodiat: Domine sancte
C Pater, omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua sancta et spiritali benedictione, ut sit omnibus cum fide, et reverentia, ac gratiarum tuarum actione sumentibus salus mentis et corporis, atque contra omnes morbos, et universas cunctorum inimicorum insidias tutamentum. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, panem vitæ, qui de cœlo descendit, et dat vitam ac salutem mundo, et tecum vivit, et regnat Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

CAP. VIII. — *De homiliis S. Gregorii, et de computo, cantuque ecclesiastico.*

D Homilias quadraginta Gregorii quisque presbyter studiose legat, et intelligat; et ut cognoscat se ad

formam septuaginta duorum discipulorum in ministerio ecclesiastico esse promotum, sermonem prædicti doctoris de septuaginta duobus discipulis a Domino ad prædicandum missis plenissime discat, ac memoriæ tradat. Computo etiam necessario, et cantu per anni circulum, plenissime instruatur.

Cap. IX. — *De matutinali officio, et horis explendis: et post missam quid agere presbyter debeat ante prandium.*

(Ivo, p. vi, 181, ex C. Namn., *de celebrat missarum*, c. 1, ex Agathensi.) Mane matutinali officio expleto, pensum servitutis suæ canendo primam, tertiam, sextam, nonamque persolvat : ita tamen, ut postea horis competentibus juxta possibilitatem, aut a se, aut ab scholasticis publice compleatur. Deinde peractis missarum solemniis, et fessis infirmis visitatis, ad opus rurale, et quod sibi competit, exeat jejunus : ut iterum necessitatibus peregrinorum hospitum, sive diversorum commeantium, infirmorum quoque atque defunctorum, succurrere possit, usque ad statutam horam pro qualitate temporis et opportunitate.

Cap. X. — *De cura hospitum et peregrinorum.*

(Ivo, p. v, 257, ex Concil. Namnetensi.) Ut curam hospitum, maxime pauperum atque debilium, orphanorum quoque atque peregrinorum habeat, hosque ad prandium suum quotidie juxta possibilitatem convocet, eisque hospitium competenter tribuat.

113 Cap. XI. *De sacris ministeriis ad wadium non dandis.*

(*De pignoribus et aliis caut.*, c. 1, ex conc. Rhem.) Ut nullus presbyter præsumat calicem, vel patenam, aut pallam altaris, vel vestimentum sacerdotale, aut librum ecclesiasticum, tabernario vel negotiatori, aut cuilibet laico, vel feminæ, in vadimonium dare : quia tanta est sanctitatis sacri ministerii, ut salva altioris mysterii intelligentia, etiam per prophetam Dominus prohibuerit, ne cum sanctis vestimentis sacerdos procedat ad populum, sed intra sancta illa dimittat ad eum a colloquio divino rediens (*Ezech.* xliv). Et cui in tabernas ad bibendum a sacris canonibus ingredi prohibetur, sanctificata sacro ministerio nec ad contingendum immundis, quanto minus in vadimonium, exhibere debet? sicut Stephanus sanctus papa et martyr ad sanctum Hilarium in suis decretalibus docuit (*epist.* 1).

Cap. XII. — *Ut in ecclesia sine consultu episcopi nullus sepeliatur, et ut pro sepeliendis nihil exigatur.*

Ut nemo presbyterorum quemquam in ecclesia sepeliat sine consultu episcopi, exceptis hujusmodi duntaxat personis, quas singillatim et privatim in synodo signavimus : nec pro sepeliendis quiddam exenii exigat vel extorqueat. Si quid autem altari, vel ecclesiæ, aut sibi gratis oblatum fuerit a devotis quibuslibet, cum benignitate recipere non interdicimus.

Cap. XIII. — *Ut presbyteri a publice peccantibus, vel a pœnitentibus, quo eis faveant, munera non accipiant.*

(*De simonia*, cap. 14, ex Alexandro III.) Ut nemo presbyterorum exenium, vel quodcunque emolumentum temporale, imo detrimentum spiritale, a quocunque publice peccante vel incestuoso accipiat, ut nobis vel ministris nostris peccatum illius reticeat : nec pro respectu cujusque personæ, aut consanguinitatis, vel familiaritatis, alienis peccatis communicans, hoc nobis vel ministris innotescere detractet : nec a quocunque pœnitente aut gratiam, aut favorem, aut munus suscipere præsumat, ut minus digne pœnitentem ad reconciliationem adducat, et ei testimonium reconciliationis ferat, et quocunque livore alium quemlibet dignius pœnitentem a reconciliatione removeat : quia hoc simoniacum et Deo et hominibus abominabile est.

Cap. XIV. — *Quomodo in conviviis defunctorum aliorumve collectarum gerere se debeant.*

(D. 44, *Nullus presbyterorum*, ex Namnetensi.) Ut nullus presbytorum ad anniversariam diem, vel tricesimam tertiam, vel septimam alicujus defuncti, aut quacunque vocatione **114** ad collectam presbyteri convenerint, se inebriare præsumat, nec precari in amore sanctorum vel ipsius animæ bibere, aut alios ad bibendum cogere, vel se aliena precatione ingurgitare : nec plausus et risus inconditos, et fabulas inanes ibi referre aut cantare præsumat, nec turpia joca cum urso vel tornatricibus ante se facere permittat, nec larvas dæmonum, quas vulgo talamascas dicunt, ibi anteferre consentiat : quia hoc diabolicum est, et a sacris canonibus prohibitum. Sed cum honestate et religione prandeat, et ad tempus ad suam ecclesiam redeat. Summopere etiam quisque cavens, sicut de statu suo vult gaudere, ut non quacunque occasione, aut parem suum, aut alium quemlibet, ad iram et rixam vel contentionem, quanto magis ad pugnam vel ad cædem aliquo verbo irritet, seu provocet, nec provocatus ad hoc quisque prosiliat : quia in talibus comessationibus et potationibus, sicut irreligiosi faciunt, semper se immiscet diabolus (D. 44, *Quando presbyteri* ex Namnetensi.) Quando autem convenerint presbyteri ad aliquod convivium, decanus, aut aliquis prior illorum, versum ante mensam incipiat, et cibum benedicat : et tunc secundum suum ordinem consedeant, alter alterius honorem portantes, et per vicissitudines cibum et potum benedicant, et aliquis de illorum clericis aliquid de sancta lectione legat ; et post refectionem similiter sanctum hymnum dicant, ad exemplum Domini et Salvatoris ac discipulorum ejus, sicut illum in cœna fecisse legimus (*Matth.* xxvi). Et sic se contineant omnes presbyteri in omni loco, maxime in talibus, ne sicut dicit Apostolus, vituperetur ministerium nostrum (*II Cor.* vi).

'. — *Quid cavendum sit presbyteris, quando per Kalendas inter se conveniunt.*

A i. *Quando presbyteri,* ex Namnetensi.) Ut presbyteri per Kalendas simul convenerint, ·actum divinum mysterium, et necessariam nem, non quasi ad prandium ibi ad tabulam at, et per tales inconvenientes pastellos se gravent, quia inhonestum est et onerosum. iim tarde ad ecclesias suas redeuntes majus n de reprehensione conquirunt, et de gravetua contrahunt, quam lucrum ubi faciant. hujusmodi conventu, qui sub religionis ob- gebatur, Paulus apostolus convenienter re- tit Corinthios (*I Cor.* XI), qui inconvenienter Dominicam manducare conveniebant. Sic et cœnam Dominicam, id est ad collationem ib occasione conveniunt, et ex veritate ven- isa conjunguntur, reprehensibiles et coram coram hominibus habentur. Et ideo peractis is, qui voluerint, panem cum charitate et am actione in domo confratris sui simul cum is suis frangant, et singulos biberes accipiant s autem ultra tertiam vicem poculum ibi non ant, et ad ecclesias suas redeant.

ap. XVI. — *De confratriis, eorumque conventibus, quomodo celebrari debeant.*

e collectis, quas geldonias vel confratrias ocant, sicut jam verbis monuimus, et nunc expresse præcipimus, tantum fiat, quantum oritatem et utilitatem atque rationem perti- tra autem nemo neque sacerdos, neque fidelis am, in parochia nostra progredi audeat. Id mni obsequio religionis conjungantur : vi- in oblatione, in luminaribus, in oblationibus , in exsequiis defunctorum, in eleemosynis, ris pietatis officiis : ita ut qui candelam of- oluerint, sive specialiter, sive generaliter, aut issam, aut inter missam antequam Evange- gatur, ad altare deferant. Oblationem autem, unam tantummodo oblatam, et offertorium pro se suisque omnibus conjunctis et familiaribus offerat. Si plus de vino voluerit in butticula vel canna, aut plures oblatas, aut ante missam aut post missam presbytero vel ministro illius tribuat, unde populus in eleemosyna et benedictione illius eulogias accipiat, vel presbyter supplementum aliquod habeat. Pastos autem et comessationes, quas divina auctoritas vetat, ubi et gravedines, et indebitæ exactiones, et turpes ac inanes lætitiæ et rixæ, sæpe etiam, sicut experti sumus, usque ad homicidia et odia et dissentiones accidere solent, adeo penitus interdicimus ut qui de cætero hoc agere præsumpserit, si presbyter fuerit, vel quilibet clericus, gradu privetur, si laicus, vel femina usque ad satisfactionem B separetur. Conventus autem talium confratrum, si necesse fuerit ut simul conveniant, ut si forte aliquis contra parem suum discordiam habuerit, quem reconciliari necesse sit, et sine conventu presbyteri et cæterorum esse non possit, post peracta illa quæ Dei sunt, et Christianæ religioni conveniunt, et post debitas admonitiones, qui voluerint eulogias a presbytero accipiant, et panem tantum frangentes, singuli singulos biberes accipiant, et nihil amplius contingere præsumant, et sic unusquisque ad sua cum benedictione Domini redeat.

Cap. XVII. — *Ut, defuncto presbytero, nullus sine consultu episcopi ecclesiam illius aut capellam appetat.*

C Ut si quilibet presbyterorum defunctus fuerit, vicinus presbyter apud seniorem sæcularem nulla precatione, vel aliquo exenio, ecclesiam illam obtineat, quæ titulus per se constans antea exstitit, sed neque capellam, sine consultu nostro. Quod si fecerit, diffinitam sententiam sibi prolatam suscipiat, sicuti de episcopo canonica decrevit auctoritas, ut qui per ambitionem majorem civitatem appetierit, et illam perdat quam tenuit, et illam nequaquam obtineat, quam usurpare tentavit.

II.

CAPITULA QUIBUS DE REBUS MAGISTRI ET DECANI PER SINGULAS ECCLESIAS INQUIRERE, ET EPISCOPO RENUNTIARE DEBEANT.

mni anno investiganda sunt a magistris et decanis presbyteris per singulas matrices lesias, et per capellas parochiæ nostræ, et nobis Kalendis Juliis renuntianda. Simili- etiam investigandum et renuntiandum est nobis qualiter observentur et custodiantur quæ capitulatim observanda presbyteris dedimus.

D quirendum in qua villa, aut cujuslibet sancti , prætitulatus sit presbyter, vel a quo fuerit tus.

i habeat mansum habentem bunnuaria duo- , præter cœmeterium, et cortem, ubi ecclesia us ipsius continetur, aut si habeat mancipia or.

Quot mansos habeat in sua parochia ingenui- serviles, aut accolas, unde decimam accipiat.

IV. Qualia sint indumenta altaris, quot nova et quot vetusta, qualiter nitida : quo metallo sint capsæ et cruces copertæ, aut si diligenter reconditæ sunt reliquiæ in altari : si ipsæ capsæ seris munitæ sunt.

V. Quos et quot libros habeat, aut si bene sint recitati.

VI. Qualia aut quot sacerdotalia vestimenta habeat, et qualiter sint nitida, aut in nitido loco collocentur.

VII. Si habeat locum præparatum, ubi effundi possit aqua quando abluuntur vasa altaris, aut os vel manus post perceptionem sacræ communionis. Aut si ipse presbyter propriis manibus, aut diaconus, aut subdiaconus ejus, lavet primo corporale.

VIII. Quo metallo sit calix et patena, aut qua diligentia custodiantur, aut si habeat pyxidem, ubi congrue possit recondi sacra oblatio reservanda ad viaticum infirmis.

IX. Ut chrisma et oleum consecratum sub sera recondantur.

X. Si ipse presbyter visitet infirmos, et inungat oleo sancto, et communicet per se, et non per quemlibet, et ille ipse communicet populum, nec tradat communionem cuiquam laico ad deferendum in domum suam causa cujuslibet infirmi.

XI. Si habeat clericum qui possit tenere scholam, aut legere epistolam, aut canere valeat, prout necessarium sibi videtur.

XII. Investigandum nihilominus de lumiuaribus ecclesiæ, aut quot cerarios habeat ipse titulus.

717 XIII. Qualiter sit cooperta ecclesia, aut si sit camerata, et ut ibi columbæ vel aliæ aves non nidificent, propter immunditiem vel importunitatis inquietudinem.

XIV. Quo metallo habeant ibidem signa.

XV. Si atrium habeat munitum, aut si cellam propriam habeat juxta ecclesiam, aut si suspiciosa in circuitu ostiola sint.

XVI. Ut ex decimis quatuor portiones fiant juxta institutionem canonicam, et ipsæ sub testimonio duorum aut trium fidelium studiose et diligenter dividantur : et ut de duabus portionibus, ecclesiæ et episcopi, ratio reddatur per siugulos annos quid inde profecerit in ecclesia.

XVII. Ut matricularios habeat juxta qualitatem loci, non bubulcos aut porcarios, sed debiles et pauperes, et de eodem dominio. Nisi forte ipse presbyter habeat fratrem, aut aliquem propinquum debilem, aut pauperrimum, qui de eadem decima sustentetur : reliquos autem propinquos, si juxta se habere voluerit, de sua portione vestiat atque pascat.

XVIII. (*De peculio clericorum*, cap. 1, Ivo, part. III, cap. 94.) Investigandum similiter, si nihil patrimonii habens, quando provectus est ad ordinem ecclesiasticum, postea emerit prædia, cujus juris sint : quoniam ecclesiæ, ad quam de nihil habentibus promotus est, esse debent juxta canonicæ auctoritatis decretum.

XIV. (*De peculio clericorum*, cap. 4.) Inquirendum, si occasione hujus præcedenti capituli aliquis presbyterorum abhinc de reditibus ecclesiæ, vel oblationibus ac votis fidelium, alieno nomine res comparaverit, et ibi structuras fecerit, vel quæ ad ecclesiam pertinent ibi collocaverit, et mulierum frequentationem inibi fieri permiserit, vel, quod turpius est, tales mulieres ibi habuerit, quæ lanificium suum exerceant, et curam domus agant, et ad eadem loca presbyter incongrue recurrerit, frequentaverit, vel

A manserit : quoniam contra decreta canonum hoc malum agitur a quibus perpetratur ; quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine presbyter, vel quilibet sub regula, fœnus exercere debet, multo minus autem fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis quoniam hoc agere sacrilegum est, et par crimen Ananiæ et Saphiræ, atque Judæ furis, qui sacras oblationes, quæ ad usus fidelium ac pauperum mittebantur, asportabat et furabatur. Nam aliud est sine dispendio ecclesiæ amicis vel parentibus pauperibus, aut quibuslibet necestuosis, ex charitate cum mensura et ratione subvenire, vel adjutorium ferre, et aliud cum destructione ecclesiæ, vel dissipatione facultatum ecclesiasticarum, quasi furtim, imo furtim, quæ ecclesiæ esse debuerant, et usibus, illius ac pauperum seu hospitum impendi, carnalium B carnaliter usibus sine divino respectu inservire. Et de nihil habentibus promotus presbyter non præsumat quæ de facultatibus ecclesiæ comparaverit vendere, vel quasi **718** ad casam Dei tradere, nisi ad ecclesiam cujus propriæ esse debent, sine consultu episcopi.

XX. Inquirendum, si de tabernis et de comessationibus, et de familiaritate indebita mulierum se custodiant presbyteri, sicut sæpissime interdiximus et interdicimus : quia ad contumeliam nostram laici me petunt, ut si evidenter cum testibus, quo negari non possit a quoquam, presbyterum in tabernis invenerint, caballum et cappam inde eis habere liceat. Quapropter si abhinc presbyteri se de talibus non caverint, quia divinum non timent judicium, tempo- C ralem illis inveniemus contumeliam, et sæculare illorum incorrigibilitati adinveniemus detrimentum.

De illicito clericorum accessu ad feminas, et qua ratione de illo arguendi vel purgandi sint.

XXI. (*Conc. Trosleianum*, cap. 9.) De accessu autem, et frequentatione, ac cohabitatione clericorum cum feminis, unde secundum sacros canones in omnibus synodis specialiter interdiximus, firmiter et expresse atque sollicite a nobis et a comministris nostris est inquirendum. Sicut enim his qui Domini in carne adventum præcesserunt, et his qui subsequentur, pro temporum ratione sunt sacramenta disparia, ad religionem tamen unius ejusdemque fidei et salutis recurrentia, et, ut scriptum est, *Pertransibunt plurimi, et multiplex* D *erit scientia* (*Dan.* XII, 4), per incrementa temporum, tam per seipsum, quam et per angelos in Veteri Testamento, in Novo autem similiter per se, et per doctores catholicos et magistros Ecclesiæ, qui et attestante propheta angeli nominantur, aucta est subtilitas et multiplicatio præceptorum. Per se quidem Dominus in paradiso Adæ, et post diluvium Noe et Abrahæ de circumcisione dedit præcepta : legem autem per angelos Moysi mediatori et populum, ut ostendit Apostolus. In novo autem inter se Testamento incarnatus per se dicens, *Audistis quia dictum est : Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis*

Diligite inimicos vestros (*Matth.* v, 45). Et : *Nisi abundaverit justitia vestra plusquam scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum* (*ibid.*, 20). Et : *Dictum est antiquis : Qui occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio* (*ibid.*, 21, 22). Et per sanctos suos, de quibus dictum est : *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*(*Matth.* x, 20), per incrementa temporum virtutem castitatis excrescere, maxime autem apud ministros Ecclesiæ docuit, decernens hoc modo per mysticam Nicænam synodum (*can.* 3) : « Interdixit per omnia magna synodus, non episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero est, subintroductam habere mulierem, nisi forte matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ suspiciones effugiunt. » Et inde lex a Christianis **719** imperatoribus est promulgata hoc modo (*Cod. Theod.*, *de episc. Eccl.*, etc., l. 44) : « Quicunque clericatus utuntur officio, extranearum mulierum familiaritatem habere prohibentur : matrum, sororum, vel filiarum sibi solatia intra domum suam noverint tantum esse concessa. » Sed quia sub occasione istarum personarum aliæ mulieres subintroduci cœperunt, sancti Africani canones decreverunt (*conc. Afr.*, can. 5), ut « nec ipsi episcopi, aut presbyteri, soli habeant accessum ad viduas, vel virgines, vel ad quascunque feminas : sed ubi aut clerici præsentes sint, aut graves aliqui Christiani. » Unde, sicut beatus Gregorius ad ministros Ecclesiæ Romanæ scripsit (*epist.* 39, ind. II, lib. VII), beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit dicens : « Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt. » Et ex hoc dicit sanctus Gregorius : « Docti ergo viri cautela magna nobis esse debet instructio. Nam inhonestæ præsumptionis est, quod fortis pavet, minus validum non timere. Sapienter enim illicita superabit, qui didicerit etiam non uti concessis. » Et hinc Christiani imperatores legem decreverunt dicentes (*Novella Justiniani* 125, c. 29) : « Presbyteris, et diaconis, et subdiaconis, et aliis in clero scriptis, non habentibus uxores, secundum divinas regulas interdicimus et nos mulierem habere in sua domo, excepta matre et filia et sorore, et aliis personis, quæ omnem querelam effugiunt. Si quis autem adversus istam observationem mulierem in sua domo habuerit, quæ potest suspicionem inferre turpitudinis, et ille a conclericis suis audierit, quod cum tali muliere non debeat habitare, et noluerit eam a sua domo repellere, vel accusatore emergente probatus fuerit inhoneste cum tali muliere versari, tunc episcopus secundum ecclesiasticos canones clero eum repellat, curiæ civitatis cujus clericus est tradendum. » Et ut sanctus Innocentius (Innoc., *episc.* 2 *ad Victricium*), et prædecessor ejus Siricius scribunt : « Si priscis temporibus de templo Dei sacerdotes annos vicis suæ non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebant, quibus utique pro-

A pter sobolis successionem uxoris usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, et præter ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere, quanto magis hi sacerdotes vel Levitæ pudicitiam servare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies quo vel a sacrificiis divinis, vel a baptismatis officio vacent? Nam si Paulus etiam laicis scribit dicens : *Abstinete ad tempus, ut vacetis orationi* (*I Cor.* VII, 5), quanto magis sacerdotes, quibus et orandi et sacrificandi juge officium est, semper debebunt ab ejusmodi consortia abstineri? Qui si contaminatus fuerit a carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare forsitan usurpabit? aut qua conscientia, quove merito exaudiri se credit, cum dictum sit :

B *Omnia munda mundis, inquinatis autem et infidelibus nihil mundum?* (*Tit.* I, 15.) Et ne quis dicat, Si habito cum mulieribus, sufficit mihi conscientia mea, dicente Apostolo : *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ* (*II Cor.* I, 12), attendat quod item idem dicit Apostolus, per quem, ut ipse veraciter **720** fatetur, loquitur Christus : *Providentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus* (*Rom.* XII, 17). Et item præcepit, ut sine offensione omnibus simus, ne pereat in nostra conscientia frater, propter quem Christus mortuus est, sic inquiens : *Peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum iufirmam, in Christum peccatis* (*I Cor.* VIII, 12). Et ideo repleti Spiritu sancto statuerunt sancti Patres nostri, ut ministri altaris mulieribus non cohabitent, neque subintroducant

C secum mulieres, ne vel concupiscentia conscientiam suam urant, vel consensu pessimo polluant, et ne vel mala suspicione infirmorum conscientias maculent. Proinde de concubitu presbyterorum cum feminis per parochianos vel vicinos cujuscunque presbyteri inquirere non laborabimus. Abolita est quippe vetus hæresis, quæ cynica, id est canina, propter impudentiam fuerat appellata, dicens concubitum esse naturalem, et ob id agendum sine verecundia publice, cum legamus primos homines mox post peccatum in obedientiæ sensisse concupiscentiam in membris genitalibus, et a mutuis conspectibus contexisse. Nam licet humanæ metis cæcitas in operatione turpitudinis divinis et angelicis, atque sanctorum qui in cœlis sunt, oculis abscondi non

D possit : tamen etiam quilibet rusticanus concumbens et cum propria conjuge, prout potest plurimorum devitat aspectus : quanto magis presbyter, si sensum hominis habet, malum agens curabit abscondere, propter quod patefactum scit se non solum ecclesiasticum gradum amittere, sed et sua quæ habet in sæculo perdere? Non igitur de hoc inverecunde quæremus, quod et Apostolus non nudo, sed velato nomine loquens apud legitime conjugatos, studuit appellare dicens : *Iterum revertimini in idipsum* (*I Cor.* VII, 5). Et : *Ne quis circumveniat in negotio fratrem suum* (*I Thess.* IV, 6). Tantummodo autem de accessu et frequentatione ac cohabitatione

presbyteronum contra canonicum interdictum cum feminis per tales homines inquiremus, sicut sancti Africani canones jubent (*conc., Afric.* can. 96, 98), id est, quos publicæ leges ad accusationem vel testimonium recipiunt, sive in mallo, sive in audientia. Et si quiscumque presyter, non solum in nostra parochia, sed in nostra diœcesi confessus, vel legali ac regulari judicio fuerit convictus, de cohabitatione vel frequentatione, sive accessu cum feminis contra canones, modis omnibus, secundum decreta beati Gregorii, sine gradus sui restitutione deponetur, et juxta capitulum magni Leonis papæ, quod dicit (*epist. 1 episcopis per Campaniam*) : Hoc itaque admonitio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit, et prohibita fuerit, ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius noluit esse disciplinæ. Ne quid vero sit quod prætermissum forte a nobis credatur, omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, et canonum promulgata sunt disciplinis, **721** ita a vestra dilectione custodire debere mandamus ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. « Nam et beatus Augustinus suo archiepiscopo de Abundantio presbytero suæ parochiæ ita scripsit (*epist.* 236) : « Quia cum non ambularet vias servorum Dei, non bonam famam habere cœpit. Qua ergo conterritus, non tamen temere aliquid credens, sed plane sollicitior factus, operam dedi, si quo modo possem ad aliqua malæ conversationis ejus certa pervenire indicia. Ac primo comperi eum pecuniam cujusdam rusticani de vino apud se commendato intervertisse, ita ut nullam inde posset probabilem rationem reddere. Deinde convictus atque confessus est, cum secum nullum clericum haberet, apud quamdam malæ famæ mulierem, et prandisse, et cœnasse, et in vicina et in eadem domo mansisse. Nam quæ negavit Deo dimisi : quæ occultare permissus non est judicavi. » Propterea, sicut S. Gregorius decrevit, per idoneos, ut præmisimus, testes sacramento inquiretur de malæ famæ presbytero, et qui proinde jurabunt, hoc modo singuli jurent : « De hoc quod me interrogabis de isto presbytero, quid inde sciam, ne sciente nec mendacium tibi dicam, nec veritatem reticebo, si me Deus adjuvet, et isti sancti Dei. » Post istud sacramentum, interrogari debet hoc modo : « Sancti canones præcipiunt, ut presbyter talem accessum, et frequentationem, ac cohabitationem cum feminis non habeat, unde mala suspicio, et inconveniens sacerdoti fama possit exire. Propterea dic mihi, si vidisti, aut pro certo scis talem accessum, vel frequentiam, aut cohabitationem feminas habere cum isto presbytero, unde mala suspicio esse possit, et mala fama exire possit, in illo sacramento quod modo jurasti ut veritatem inde non reticeas, et mendacium inde non dicas. » Et exceptis accusatoribus, septem sint testes idonei, qui inde veritatem per sacramentum dicant, ex quibus sex jurent, et septimus, si conditio vel qualitas personæ permittit, ad judicium exeat quod illi ex veritate inde per sacramentum dixerunt : quia multi jam deprehensi apud nos habentur, quoniam pretio conducti se perjuraverunt. Et si hoc modo presbyter convictus fuerit de inconvenienti cohabitatione cum feminis, deponetur, sicut Zosimus papa decrevit dicens (*epist. ad Hesychium, cap.* 2) : « Sciat quisquis postposita Patrum et apostolicæ sedis auctoritate neglexerit, a nobis districtius judicandum, ut loci sui minime dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones impune posse tentari. Contumeliæ enim studio fit, quidquid interdictum toties usurpatur. ».

XXII. In lege est statutum, quod et in Evangelio est confirmatum, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum (*Matth.* XVIII). Et Apostolus Timotheo præcipit (*I Tim.* V), in cujus persona, ut Leo dicit, omnium Christi sacerdotum numerum erudivit, ut accusatio adversus presbyterum non recipiatur, nisi sub duobus vel tribus testibus. Et **722** sacrum Nicænum concilium (*can.* 2) neophytum episcopum, a duobus vel tribus testibus redargutum, a clero abstinere præcepit. Sed quia in historia Susannæ (*Dan.* XIII) duos testes, qui idonei populis videbantur, et in historia Nabuthæ (*III Reg.* XXI), verum et in historia passionis Domini, duos testes dixisse falsum testimonium legimus (*Matth* XXVI) ; quoniam Christus Dei virtus et Dei sapientia dicit, *Per me conditores legum justa decernunt* (*Prov.* VIII, 15) : et sanctus Gregorius frequenter in epistolis suis causam ministrorum ecclesiasticorum legaliter et regulariter præcipit definiri : et sanctus Augustinus exponens sententiam Apostoli, *Si quis frater nominatur fornicator* (*I Cor.* V, 11), et cætera, dicit : « Noluit Apostolus hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpatio judicio; sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, sive ultro confessum, sive accusatum atque convictum, eam nominationem volens intelligi, quæ fit in quemquam cum sententia ordine judiciario, et quæ cum integritate profertur. Nam si nominatio sola sufficit, multi damnandi sunt innocentes, quia sæpe falso in quemquam crimen nominatur. In accusatione presbyterorum de numero testium idoneorum auctoritatem legum sequendam vidimus, ut septem testes, ut supra diximus, idonei requirantur : et si ratio vel causa coegerit, quatuordecim vel viginti et unus testes quærantur, ut veritas patefacta monstretur.

XXIII. (2, q. 5, *Si mala fama.*) Si autem mala fama ex verisimilitudine per parochiam de presbytero exierit, et accusatores atque testes legales defuerint, ne infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, et ne vituperetur ministerium nostrum, neve securiores presbyteri existentes licentius in peccatum labantur, secundum decretum Gregorii junioris sit jusjurandum in medio, et habeat

famæ presbyter in sacramento purgationis A
m testem, quem habebit et judicem.

V. Et quoniam legimus in epistolis beati Gre-
sæpe infamatum sacerdotem in purgatione
mæ tantum jusjurandum præbuisse, et legalis
apostolica et canonica auctoritas trium tes-
stimonium recipit ad condemnationem, non
videtur si recipiatur ad purgationem. In Hi-
quoque sacra, et in epistola beati Gregorii,
s beatum Petrum apostolorum principem,
fidelibus reprehensus fuerit cur ad gentiles
set, humili eos ratione placasse, atque in cau-
ehensionis suæ etiam testes adhibuisse dicens,
nt *autem mecum et sex fratres isti* (*Act.* XI, 12).
thaginenses canones decernunt (*can.* 20), ut
byteri vel diaconi fuerint accusati, adjuncto B
vicinis locis proprius episcopus legitimo nu-
collegarum, id est una secum in presbyteri
sex, in diaconi tres, auctoritati convenire du-
, ut si presbyter infamatus fuerit, et accusa-
rel testes idonei defuerint, secundum qualita-
quantitatem causæ atque personæ, et utili-
723 ac sanationem cordium infirmorum,
gulis, aut cum aliis duobus testibus, aut cum
ex testibus, seipsum sacramento a mala opi-
purget. Et non est contrarium decreto Grego-
ioris, si plures testes ad purgationem infamati
yteri requirantur: quia scribens idem pontifex
nifacium episcopum per Denualdum presby-
dicit, ut si probari idoneis testibus presby-
amatus nequiverit, sit jusjurandum in medio,
a diffinivit utrum ipse solus, an cum aliis C

V. Et quoniam, ut scriptum est, et in angelis
a est nequitia, et teste Malachia propheta,
Joanne evangelista, sacerdotes angeli appel-
, et experti sumus quosdam ad invicem con-
se, ut se mutuo in sua purgatione adjuvarent,
vera nocerent, sicut et presbyteri pleni iniqua
tione adversus Susannam conspiraverunt, non
grue videtur, ut cum credibili misso episcopi,
yteri qui in purgatione infamati sacerdotis,
cum eo ad jusjurandum se obtulerint, talem
ationem per advocatum infamati presbyteri
ant, ut in sacramento se Deo non perdant,
quosdam hinc jam revictos comperimus.

VI. Quia vero, ut sanctus Augustinus dicit, nova D
orum genera nova quærere cogunt medicamen-
experimenta, ac præfatis auctoritatibus in-
i, non præjudicantes, si quæ sunt, sanius in-
tium sententiis, hoc modo agenda vidimus,
nos et presbyteros a luxuriæ charybdis præci-
revocare, et toties repetitam canonum prohi-
em a prævaricantibus quoquo modo possimus
icare, et nos de dissoluta corruptione non
amur, sicut Heli sacerdos damnatus est, quia
suos segnius ac lenius quam debuerit corri-
it, et ipsi filii ejus perierunt (*I Reg.* IV): quia,
eo dicit (*Decr.* c. 14): « Inferiorum ordinum

culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. » Et sanctus Gregorius dicit: « Qui non corrigit resecanda, committit. » Et item Leo scribens ad Januarium episcopum, singulis nobis dicit (*ibid.*, c. 14): « Non autem dubitet dilectio tua, nos si, quod non arbitramur, neglecta fuerint quæ pro custodia canonum et pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos: quia ut Hilarus papa dicit: Non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in ipsius Domini injuriam prosilitur. » Qualiter autem his agendum sit, qui per contemptum in sanctarum traditionum sanctiones delinquunt, vel in ipsius Domini injuriam prosiliunt, sanctus Leo ad Rusticum episcopum decernit (*Decr.* c. 16): « Hujusmodi, inquiens, lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa. A qua districtionis regula, sancto Spiritu promulgata, non licet nobis quacunque pietate indebita declinare: quia etsi debetur 724 compassio proximis, rectitudo tamen debetur vitiis. Unde sacra Scriptura simplicitati rectitudinem semper conjungit: quia simplicitas sine rectitudine fatuitas est. Simplicitas igitur erga vitia, sicut catholici doctores dicunt, dissoluta et stulta est: et rectitudo erga proximos, sine pietatis simplicitate, austera existit et dura. »

Ab isto loco usque ad finem istius capituli non est datum presbyteris.

Quod de crimine confessi vel convicti merito sint a gradu ecclesiastico deponendi.

Et ne quidam, contra Apostolum delectantes, non solum vocum, sed et constitutionum ac factorum novitate, qui, ut audivimus, dicunt non debere presbyterum vel diaconem de crimine confessum sive convictum deponere, sed tantum suspendere, quia sic possunt confessionem et pœnitentiam, sicut et alii homines, facere, nos dicant cum Novatianis pœnitentiam quibuslibet denegare, quæ cum orthodoxis doctoribus, de pœnitentia et degradatione ecclesiasticorum ministrorum sentimus, eorum sensibus et verbis dicemus. Ipsi autem, juxta Apostolum, sanam doctrinam non sustinentes, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes, quia ut sanctus Ambrosius in explanatione psalmi *Beati immaculati*, et beatus Cœlestinus papa scribens ad Nestorium dicunt: « Et pietas ex qua nascitur frequenter impietas, viderint qualiter se a laqueo liberent, quo se innectunt, ponentes in cœlum os suum, et loquentes adversus sacros canones, ut Leo dicit (*Decr.* c. 5), spiritu Dei conditos, et totius mundi reverentia consecratos, qui sequentes apostolicam doctrinam dicunt in crimine detectos non oportere ad ecclesiasticum gradum accedere, vel in clericatu manere, vel ad clericatum redire. » Unde magnus Leo maximo rugitu de urbe Roma, orbis scilicet capite,

per totum mundum intonat, decernens ut episcopi a præstitutis canonibus nulla aut negligentia aut præsumptione discedant, et si quis sacerdotum contra constituta venire tentaverit, et prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum. Et Hilarius Papa dicit (*Decr.* c. 18), quia non minus in sanctarum traditionum sanctiones delinquitur, quam in ipsius Domini injuriam prosilitur.» Et Gelasius :« Comperimus, inquit, nonnullos in ipsis ordinibus constitutos gravibus facinoribus non repelli, cum et Apostolus clamet nemini cito manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis : et majorum veneranda constituta pronuntient hujusmodi, etiamsi forte subrepserint, tum qui ante peccaverunt detectos oportere depelli, quam sacræ professionis oblitos prævaricatoresque sancti propositi proculdubio submovendos. » Et sanctus Gregorius ad Anthemium subdiaconum (*lib.* IX, *epist.* 66) :« Quia tantæ nequitiæ malum digna non **725** debet sine ultione transire, supradictum fratrem nostrum Pascasium admonere te volumus, ut Hilarium prius subdiaconi, quo indignus fungitur, privet officio, atque verberibus publice castigatum faciat in exsilium deportari, ut unius pœna multorum possit esse correctio. » Et ad Columbum episcopum (*lib.* x, *epist.* 8) :« Pervenit ad nos, quod Donadeus diaconus pro corporali fuisset peccato depositus. Dilectio vestra subtili hoc inquisitione perquirat : et si ita est, in pœnitentia retrudendus est, ut commissi flagitii vinculum lacrymis possit absolvere. » Et ad Sabinianum episcopum (*lib.* VII, *epist.* 12) :« Presbyterum, inquit, de quo nos fraternitas tua latoris præsentium relatione consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum, aut permanere, aut revocari posse cognoscas. Circa quem tamen mitius agendum est, propter quod commissum facinus facili dicitur professione confessus. » Et ad Joannem archiepiscopum (*lib.* VII, *ind.* 1, *epist.* 62). « Quæ adversus Lucillum Melitanæ civitatis episcopum querela commota sit, in gestorum quæ ad nos direxistis pagina declaratum est. Et ideo quia tanti facinoris ultio nulla debet dilatione differri, fraternitas vestra tres aut quatuor de fratribus ac consacerdotibus sibi nostris adhibeat, ut ipsis quoque præsentibus patefacta ac satisfacta veritate, prædictum Lucillum de episcopatus ordine, quem hujus sceleris contagio maculavit, studeat sine ambiguitate deponere.» Quia agitur in regula pastorali sanctus Gregorius, legis exponens sententiam, monstrat « non debere eum accedere ad ministerium Dei, nec offerre Deo suo panes, qui parvo, vel grandi, aut torto est naso, id est, qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est, vel qui subtilitate immoderata rectitudinem suæ actionis confundit, in pœnitentia vel degradatione lapsorum ex gradibus ecclesiasticis, secundum traditionem catholicam et ecclesiæ magistrorum, nobis est tenenda discretio. » Ait enim beatus Gregorius (*Moral.* XXI, *cap.* 9) : « Nonnunquam a reatu adulterii nequaquam discrepat culpa fornicationis, cum Veritas dicat : *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo* (*Matth.* v, 28). Quia enim Græco verbo mœchus adulter dicitur, cum non aliena conjux, sed mulier videri prohibetur, aperte Veritas ostendit quia et solo visu, cum turpiter vel innupta concupiscitur, adulterium perpetratur. Quod tamen plerumque ex loco vel ordine concupiscentis discernitur : quia sicut hunc in sacro ordine studiosa concupiscentia, sic illum adulterii inquinat culpa. In personis tamen non dissimilibus idem luxuriæ distinguitur reatus, in quibus fornicationis culpa, qua ab adulterii reatu discernitur, prædicatoris lingua testatur, quæ inter cætera asserit dicens, *Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri regnum Dei possidebunt* (*I Cor.* VI, 9). Quod enim disjunctæ reatui sententiæ subdidit, quoniam valde a se dissideat ostendit. » Et item idem dicit : « Scimus quia aliquando minus est in corporis corruptionem cadere, quam cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare. Sed cum minus turpis superbia creditur, minus vitatur : luxuriam vero eo magis **726** erubescunt homines, quo simul omnes turpem noverunt. Unde fit plerumque, ut nonnulli per snperbiam in luxuriam corruentes experto casu malum culpæ labentis erubescant : et tunc etiam majora corrigant, cum prostrati in minimis confundentur. Reos enim se inter minora conspiciunt, qui se liberos inter graviora crediderunt. Pia ergo Domini dispensatione laxatos nonnunquam malignus spiritus de culpa ad culpam trahit, et dum plus percutit, inde eum quem ceperat amittit, atque unde vicisse cernitur, inde superatur. Ad hoc enim in Scriptura sacra virorum talium, id est David et Petri, peccata sunt indita, ut cautela minorum sit ruina majorum. Ad hoc vero utrorumque illic et pœnitentia insinuatur, et venia, ut spes pereuntium sit recuperatio perditorum. De statu ergo suo David cadente nemo superbiat : de lapsu etiam suo David surgente nemo desperet. » Et sanctus Augustinus (*epist.* 50) : « Ut enim constitueretur in ecclesia, ne quisquam post alicujus criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ. Alioquin contra claves datas Ecclesiæ disputabitur, de quibus dictum est : *Quæ solveritis in terra, erunt soluta et in cœlo* (*Matth.* XVI, 10). Sed ne forsitan etiam detectis criminibus spe honoris ecclesiastici animus intumescens superbe ageret pœnitentiam, severissime placuit, ut post actam de crimine damnabili pœnitentiam nemo sit clericus, ut desperatione temporalis altitudinis medicina major et verior esset humilitatis. Nam et sanctus David de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, et tamen in honore suo perstitit : et beatum Petrum, quando amarissime lacrymas fudit, utique Dominum negasse pœnituit,

ıen apostolus mansit. Sed non ideo super- putanda est posterior diligentia, quia ubi nihil detrahebatur, humilitati aliquid addi- ŀ, quo salus tutius muniretur : experti credo rum fictas pœnitentias per affectas hono- otentias. Cogunt enim multas invenire me- s multorum experimenta morborum. » De- rgo, sive confessione sua, sive convictione ac regulari, de criminibus ad gradus eccle- os non accedant, et in gradibus ecclesias- ıon maneant, vel ad ecclesiasticos gradus ıdeant, sicut sacri canones et decreta sedis næ pontificum aperte atque expresse decer- Ioc enim nos admonens Apostolus ait : *No- mmnnicare operibus infructuosis tenebrarum* . v, 11). Et quia, inquit sanctus Augusti- ıarum erat non consentire, id est non com- are, si sequeretur negligentia disciplinæ, inquit, *et redarguite* (*ibid.*). Quid est, *communicare*? nolite consentire, nolite ap- :e. Quid est, *magis et redarguite*? repre- ;e, corripite, coercete. Sicut item idem dicit lus, *Peccantes coram omnibus argue, ut metum habeant* (*I Tim.* v, 20). Sicut ar- etrus Ananiam et Saphiram, ut cæteri me- aberent : sicut damnavit Simonem, quem tamen ad pœnitentiam invitavit : sicut forni- m arguit Paulus, quem tradidit Satanæ, ut ıs salvus fieret in die Domini. Unde sapientis clavis atque stimulis comparantur, dicente ıone, V*erba sapientiæ quasi stimuli, et quasi in altum defixi* (*Eccles.* XII, 11), quia culpas ɪuentium nesciunt palpare, sed pungere. Sed a correptione vel coercitione alienorum pecca- ı,sicut beatus Augustinus dicit,cavendum est, extollat qui alterum corripit, et qui se putat videat ne cadat. Foris terribiliter personet ıatio,intus benignitaiis teneatur dilectio.Neque consentientes simus malis, ut approbemus : ı negligentes,ut non arguamus : neque super- ıs,ut insultantes arguamus, sicut satis beatus ırius in regula pastorali nobis ostendit. Lapsos ı in ordine ecclesiastico,sed non detectos, ju- Dei committimus, cujus misericordiæ,ut Leo (*epist. ad Theodorum*), nec mensuras possu- ıonere,nec tempora diffinire,apud qnem nullas ır veniæ moras vera confessio, dicente Dei .u per prophetam : *Cum ingemueris, tunc salvus* st alibi : *Dic iniquitates tuas prior ut justificeris, apud Dominum misericordia est, et copiosa apud redemptio* (*Psal.* CXXIX, 7); et Apostolus : *Si tipsos dijudicaremus, non utique judicaremur* '. XI, 31). Unde doctores catholici : Eo tunc ıus salvator invenitur, quo nunc præ timore ni peccatum nostrum a nobismetipsis redargui- nde electi quique culpis suis nunquam sciunt ıre, ut possint culparum judicem placatum in- e : et vere eum postmodum invenire Salvato- :redunt,quem districte modo judicem metuunt.

A Nam qui sibi nunc in culpa parcit, ei postmodum in pœna non parcitur. Culpas nunc singulorum Deus enumerat, cum nos ipsos ad singula quæ fecimus deflenda exponit : quas misericorditer relaxat,quia ea dum nos punimus, ipse nequaquam in extremo examine judicat. Neque enim pie Dominus ante diligentium oculos flenda peccata opponeret, si per semetipsum ea districte ferire voluisset. Constat enim qui a suo judicio abscondere voluit, quos miserando præveniens sibimetipsis judices fecit. Hinc enim scriptum est : *Præveniamus faciem ejus in confessione* (*Psal.* XLIX, 2). Et : *Si nos metipsos dijudicaremus,non utique dijudicaremur*. Qua dijudicatione majorem in se quisque severitatem debet exercere, qua se recognoscit gravius deliquisse, ut a seipso B judicatus non judicetur a Domino. Quæ actio pœnitentiæ tunc erit perfecta, et Deo acceptabilis, si ascenderit homo adversum se tribunal mentis suæ, et constituerit se ante faciem suam,ne hoc ei postea fia, sicut comminatur Deus peccatori, *Arguam te, et statuam contra faciem tuam* (*Psal.* XLIX, 21), atque ita constituto in corde judicio, absit accusatrix cogitatio, testis conscientia, judex ratio, carnifex timor. Dehinc dolore torquente sanguis animæ confitentis per lacrymas profluat : et quo sollicitius suam quisque conscientiam discutiendo examinat, ea latiores ex intimo cordis fonte lacrymarum **728** fluvios fundat : et quotidiano baptismate,lacrymis suæ compunctionis ab omnium vitiorum,non solum criminalium, sed et quotidianorum subripientium contagione purgetur, juxta eum qui dicit : *Lavabo* C *per singulas noctes lectum meum, lacrymis stratum meum rigabo* (*Psal.* CI, 7) : quia vita nostra indigna non judicatur,quæ lacrymis lavatur. Unde quia post baptismum inquinavimus vitam,et iterum baptismi aquis lavari non possumus, conscientiam nostram lacrymis baptizemus, et renovemur spiritu mentis nostræ de die in diem. Nescit enim mens per corpus veterescere, quæ studet per desiderium semper inchoare. Hinc namque per Paulum dicitur, *Renovamini spiritu mentis vestræ* (*Ephes.* IV 32). Hinc Psalmista, qui ad perfectionis jam culmen pervenerat, quasi inchoans dicebat, *Dixi : Nunc cæpi* (*Psal.* LXXVI, 11), quia videlicet si lassescere ab inchoatis bonis nolumus, necesse est ut inchoare nos quotidie credamus. A fervore etenim mentis,vel inter spiri- D tales inimicos,vel inter carnales quosque proximos, ipso aliquo modo vivendi usu veterescimus,et assumptæ novitatis specie fuscamur. A qua tamen vetustate quotidie,si studia circumspectionis invigilent,orando, legendo, bene vivendo renovamur : quia vita nostra,dum lacrymis levatur, bonis operibus exercetur,sanctis meditationibus tenditur,ad novitatem suam : sine cessatione reparatur ; quia peccata,sive parva, sive magna, impunita esse non possunt : quoniam aut homine pœnitente, aut Deo judicante plectuntur,cessat autem vindicta divina, si conversio præcurrat humana. Amat enim Deus confitentibus parcere, et eos qui semetipsos judicant non

judicare.Et sanctus Gregorius, quod et prædecessor ejus sanctus Callistus scripserat,de lapsis in ordine Ecclesiastico, sed non detectis, interroganti se respondit (*epist.* 2) : Nos, inquiens, præcedentes nobis patres sequimur,qui auctore Deo sacra doctrina illorum non discordamus.A capite itaque incipientes, usque in quartum altaris ministerium,hanc formam servandam cognoscimus, ut quia minorem major præcedit,sicut honore ita et crimine,et quem major sequitur culpa, major importetur vindicta, et post pœnitentiam credatur esse fructuosa. Quid enim prodest triticum seminare,et fructum illius non colligere? Post dignam satisfactionem credimus posse redire ad honorem,propheta dicente : *Nunquid qui cadit non adjiciet ut resurgat, et qui aversus est non revertetur* (*Psal.* XL, 9). Idem propheta ait : *In quacunque die conversus ingemueris, tunc salvaberis.* Unde et Psalmista ait : *Cor mundum crea in me,Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis. Ne projicias me a facie tua, et spiritum sanctum tuum ne auferas a me* (*Psal.* L, 12, 12). Dum enim petiit ne a Deo projiceretur prolapsus culpa, alienam rex et propheta simul rapuisse uxorem tremefactus expavit,propheta indicante flagitium suum : et pœnitentiam agens addidit : *Redde mihi lætitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me* (*ibid.*, 13). Si enim se dignum Deo per pœnitentiam non fecisset, nequaquam aliis prædicaret. Ait **729** enim : *Docebo iniquos vias tuas, et impii ad te convertentur* (*ibid.*, 15). Dum, inquit, peccata sua prospexit propheta mundata per pœnitentiam, non dubitavit prædicando curare aliena, et sacrificium de semetipso offerre Deo studuit cum dicebat : *Sacrificium Deo spiritus contribulatus* (*ibid.*, 19), et reliqua, quæ devotus ac studiosus lector suo loco invenire valebit. Et item alibi : Sed pœnitentiam agere digne non possumus,nisi modum quoque ejusdem pœnitentiæ cognoscamus.Pœnitentiam quippe agere est,et perpetrata mala plangere,et plangenda non perpetrare.Nam qui sic alia deplorat,ut tamen alia committat,adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest,si peccata quis luxuriæ defleat,et tamen adhuc avaritiæ æstibus anhelat? aut quid prodest, si iræ culpas jam lugeat, et tamen adhuc invidiæ facibus tabescat? Unde necesse est, ut qui peccata deplorat,ploranda minime committat, et qui plangit vitia, perpetrare vitia timeat. Et si quis in fornicationis culpa, vel fortasse,quod est gravius, in adulterio,vel in incestu,vel in eo quod turpe est etiam dicere lapsus est, tanto a se licita debeat abscidere,quanto se meminit et illicita perpetrasse attendens consilium beati Joannis Baptistæ dicentis, *Facite fructus dignos pœnitentiæ* (*Luc.* III, 8). Qua sententia uniuscujusque convenitur conscientia,ut tanto majora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam,quanto gravius sibi intulit damna per culpam:et singula quæque admissa consideret, et dum per unumquodque erroris sui inquinationem deflet,simulque ac totum lacrymis mundet. Unde bene per prophetam Jeremiam dicitur,cum Judæ singula delicta censerentur: *Divisiones aquarum deduxit oculus meus* (*Thr.* III, 48). Divisam quippe ex oculis aquam deducimus, quando peccatis singulis dispertitas lacrymas damus.Neque enim uno eodemque tempore æque mens de omnibus dolet: sed dum nunc hujus,nunc illius culpæ memoria acrius tangitur,simul de omnibus in singulis commota purgatur.Sic nimirum ergo lapsos atque detectos, cum catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ doctrina, sacrorum canonum severitatis censuram sequimur. Sic de lapsis, sed non detectis, et peccata sua perfecte lugentibus,cum Ecclesia catholica de omnipotentissima Domini benignitate sentimus : quia nullum peccatum est,ut dicit Gelasius, pro quo aut non oret Ecclesia remittendum, aut quod data sibi divinitus potestate desistentibus ab[illegible] eodem non possit absolvere, vel pœnitentibus relaxare,cui dicitur, *Quæcunque dimiseritis super terram, dimissa erunt in cælis : et quæcunque solveritis super terram, soluta erunt et in cælis* (*Joan.* XX, *Matth.* XVIII).In quibuscunque omnia sunt, quantacunque sint, et qualiacunque sint. Sic evangelicas sententias inter se non discordare intelligimus,quibus dicitur : *A fructibus eorum cognoscetis eos*(*Matth.* VII, 16). De quibus malæ operationis fructibus, [illegible]d est de manifestis peccatis, sicuti sunt stupra, vel blasphemiæ, vel furta, vel ebrietas,et si quæ sunt alia,nobis judicare præcipitur.Cum autem dicitur : **730** *Nolite judicare et non judicabimini; nolite condemnare et non condemnabimini* (*Matth.* VII, 1) Et : *Nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, et illuminet abscondita tenebrarum, et manifestet consilia cordis* (*I Cor.* IV, 5), de illis factis dictum intelligimus, quæ dubium est quo animo fiant, vel quæ facta nos latent. Et sicut evangelicæ sententiæ inter se non discordant, ita nec apostolica sedes est sibi ipsa diversa, sive adversa, quæ secundum sacros canones de manifestis peccatis confessos, sive convictos, a gradu ecclesiastico jubet deponi, et non publice confessos, vel legaliter ac regulariter, convictos, damnari vel degradari nulla ratione permittit.

III.

CAPITULA ANNO XII EPISCOPATUS SUPERADDITA.

Hæc capitula anno XII episcopatus nostri, IV Idus Junias, aliis capitulis quæ jam consacerdotibus nostris dederamus, auctoritatem Patrum sequentes, superaddidimus, et fratribus ac consacerdotibus nostris observanda tradidimus.

CAP. I. — *Quod presbyteri curare debeant, ut publici peccatores pœnitentiam accipiant, et episcopo referre quomodo illam agant. De pœna eorum qui ad pœnitentiam venire contemnunt, et presbyterorum, qui peccatores non indicant; et quod ultima pœnitentia nulli neganda sit.* A

Ut unusquisque sacerdos maximam providentiam habeat, quatenus, si forte in parochia sua publicum homicidium, aut adulterium, sive perjurium, vel quodcunque criminale peccatum publice perpetratum fuerit, statim, si auctorem facti vel consentientem adire potuerit, hortetur eum quatenus ad pœnitentiam veniat coram decano et compresbyteris suis, et quidquid ipsi inde invenerint vel egerint, hoc comministris nostris, magistris suis, qui in civitate consistunt, innotescat : ut infra quindecim dies ad nostram præsentiam publicus peccator, si B intra parochiam nostram fuerimus, veniat, et juxta traditionem canonicam publicam pœnitentiam cum manus impositione accipiat et si longius a parochia nostra fuerimus, annus et dies Kalendarum subtiliter describatur, quanto peccatum publicum quisque admisit, et quando ad pœnitentiam **721** coram ministris venit, vel quando ad impositionem manus nostræ pervenit. Et semper de Kalendis in Kalendis mensium, quando presbyteri de decaniis simul conveniunt, collationem de pœnitentibus suis habeant, qualiter unusquisque suam pœnitentiam faciat, et nobis per comministrum nostrum renuntietur, ut in actione pœnitentiæ pensare valeamus, quando quisque pœnitens reconciliari debeat. Et si forte quis ad pœnitentiam venire noluerit infra C quindecim dies post perpetrationem peccati, et exhortationem presbyteri in cujus parochia actum fuerit, et sedulitatem decani ac compresbyterorum suorum, atque instantiam comministrorum nostrorum, decernatur qualiter qui peccatum perpetravit, et ad pœnitentiam redire contemnit, a cœtu Ecclesiæ, donec ad pœnitentiam redeat, segregetur. Et sciat quisque presbyter, quia si per alium nobis cognitum fuerit quod in sua parochia admittatur, et tardius ad nostram notitiam perlatum fuerit, tantos dies a ministerio suspensus in pane et aqua excommunicatus morabitur, quantos dies nostram vel comministrorum nostrorum notitiam ipsa actio, sine illius suggestione, et debita ac jussa commonitione, supertransierit : et in cujus negligentia peccator publi- D cus non commonitus post tantos dies sicut præfiximus obierit, sciat se quisque presbyter gradum amissurum. Hoc tamen omnimodis ab omnibus caveatur, ut nemo pœnitens, et cum devotione petens, ultima pœnitentia vel ultimo viatico defraudetur : ea convenientia, ut si convaluerit, secundum ecclesiasticas regulas pœnitentiam agat, et reconciliationem, quantum Deus sibi concesserit, in ordine pœnitentium expetat et exspectet.

CAP. II. — *Ut pro loco sepulturæ nihil exigatur, et locum hæreditario jure nemo sibi arroget, sed a presbytero accipiat; et de sepulcris non violandis.*

Ut pro loco sepulturæ, sicut sacra et canonica sanxit auctoritas, nemo a quocunque quiddam exenii exigat. Si autem aliquid quisquam gratis offerre voluerit, post sepultum chari sui vel charæ suæ corpus, hoc suscipi non vetamus. Et nemo Christianorum præsumat, quasi hæreditario jure, de sepultura contendere : sed in sacerdotis providentia sit, ut parochiani sui, secundum Christianam devotionem, in locis quibus viderit sepeliantur. Ipse tamen sacerdos, memor ordinis sui, provideat et congruam cuique sepulturam, et ne scandalum, quantum vitari potest, fiat suis parochianis. Et provideat, sicut de ministerio suo et coram Deo et coram sæculo vult gaudere, ut nullius Christiani corpus de sepulcro suo ejiciatur, et nec sepulcra confringantur, vel caminatæ sicut solent inde fiant : quia sicut crudele est quemquam de domo sua expellere, et misericordiæ opus est, egenum et vagum juxta Dominicum dictum in domum recipere : **722** ita sacrilegum est, corpus indevote ac irreligiose propter cupiditatem a sepulcro ejicere, ubi quisque Dominicam vocationem, ut in adventu justi judicis resurgat, in pace quiescens debuerat exspectare.

CAP. III. — *Ut nullus missam celebret in altari non consecrato, vel sine tabula ab episcopo consecrata.*

Ut quia quidam presbyteri, præter ecclesiam in qua titulati sunt, etiam capellas habent, et quidam etiam veteres ecclesias restaurant, aut altaria nova construunt propter loci convenientiam, vel immutant; nemo presbyterorum in altario ab episcopo non consecrato ante consecrationem cantare præsumat. Quapropter, si necessitas poposcerit, donec ecclesia vel altaria consecrentur, et in capellis etiam quæ consecrationem non merentur, tabulam quisque presbyter, cui necessarium fuerit, de marmore vel nigra petra, aut litio honestissimo, secundum suam possibilitatem, honeste affectatam habeat, et nobis ad consecrandum afferat, quam secum cum expedierit deferat, in qua sacra mysteria secundum ritum ecclesiasticum agere valeat.

IV.

CAPITULA IN SYNODO RHEMIS DATA ANNO 874.

Hæc capitula data sunt presbyteris in Synodo Rhemis, anno Incarnationis Dominicæ 874, in mense Julio.

CAP. I. — *Quod iidem parochiarum presbyteri et canonici in monasteriis simul esse non possint.*

« Quia non solum illicita, sed etiam perniciosa sibi ac commissæ plebi præsumptione, contra sacros canones, presbyteri nostræ parochiæ dicuntur ecclesias suas negligere, et præbendam in monasterio Montis Falconis obtinere, sed et canonici ipsius monasterii ecclesias rusticanarum parochiarum occupare, necesse nobis est, non solum quid inde sacri canones definiant demonstrare, sed et vigorem ac censuram eorumdem sacrorum canonum, si se non correxerint, in contemptores exerere. Ut igitur de his interim sileamus, qui certis de causis secundum sacros canones de aliis **733** parochiis in nostram parochiam veniunt, et regulariter a nobis suscipiuntur, vel qui vacantes ecclesiis vacantibus incardinantur, vel causa regulis conveniente, secundum easdem regulas de ecclesiis ad alias ecclesias transferuntur : de canonum transgressoribus iidem canones sacri decernunt, ut in illa ecclesia tantummodo quique ministrent, in qua prius ordinati fuerunt : si vero jam quis translatus est ex alia in aliam ecclesiam, prioris ecclesiæ rebus in nullo communicent : eos vero qui ausi fuerint, post diffinitionem magnæ et universalis hujus synodi, quidquam ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decrevit sancta synodus a proprio hujusmodi gradu recedere. » Et sanctus Leo papa sedis Romanæ hinc ad Aquileiensem archiepiscopum scripsit, dicens (*epist.* 89, *ad Nicetam*) : « Illam partem ecclesiasticæ disciplinæ, quæ olim a sanctis Patribus et a nobis sæpe decretum est, ut nec in presbyteratus gradu, nec in diaconatus ordine, nec in subsequenti ordine clericorum, ab ecclesia ad ecclesiam cuiquam transire sit liberum, ut in integrum revoces admonemus : ut unusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ubi ordinatus est perseveret. Ita ut si quis sua quærens, non quæ Jesu Christi, ad plebem suam et ecclesiam suam redire neglexerit, et ab honoris privilegio, et a communionis vinculo habeatur extraneus. » Quæ verba beati Leonis si quis intelligere attente curaverit, et omnem pravam occasionem exclusam, et omnem utilitatis ac necessitatis rationem concessam inveniet. Ait enim, ut unusquisque, non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ubi ordinatus est perseveret. Si enim quis non fuerit ambitione illectus, de minori ad majorem ecclesiam non quæret ascendere : si non fuerit cupiditate seductus, non quæret quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, ac per

A hoc non plebem suam deserere, et ad monasterii quasi tuitionem confugere, vel canonicus ordinatus in monasterio, obsequia monasterialia derelinquens, turpis lucri cupiditate ob emolumentum decimæ rusticanarum parochiarum ecclesias studebit invadere, non curans si infantes sine baptismate mortui casu fuerint, vel sine communione et reconciliatione infirmi obierint. Constat enim et certum est, quia et claustra monasterii atque obsequia debita, et quæ sunt necessaria plebi in rusticanis parochiis, insimul exsequi nemo valebit. Quomodo enim, si intempestæ noctis silentio, aut infans natus periclitatur, aut infirmus viaticum munus petierit, canonicus a claustris monasterii exiet, et ad villam infirmorum necessitatibus pergens succurrere prævalebit? Quod

B videns sanctus Gregorius, tractans coram populo Ezechielem prophetam dicit (*hom.* 5 *in Ezechiel*) : *Thronus ejus*, quin Domini, *flamma ignis, rotæ ejus ignis accensus* (*Dan.* VII, 9), « Hi, inquit, qui animarum custodes sunt, et pascendi gregis onera susceperunt, mutare loca minime permittuntur : sed quia uno in loco positi, divinitatis in se præsentiam **734** portantes ardent, thronus Dei flamma ignis dicitur. Quapropter non nobis est negligendum, sed studiosius exsequendum, quod isti sancti Dei ex hac causa obnoxius tenendum decreverunt. » Unde sanctus Leo, ea quæ præmisimus ad Aquileiensem archiepiscopum scribens, mox subdidt (*Decr.* c. 14) : Non, inquiens, dubitet dilectio tua, nos si, quod non arbitramur, neglecta fuerint quæ pro custodia canonum, et pro fidei integritate decernimus, vehemen-

C tius commovendos : quia inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere disciplinam. Si ergo quisquam presbyter parochiæ nostræ, aut infirmitate corporis, aut latente animæ peccato, senserit se non posse proficere plebi sibi commissæ, vel non debere præesse, et voluerit monasterii portum ad agendam pœnitentiam secundum decreta beati Leonis expetere, professionis suæ libello, ab ordine et titulo atque regimine plebis, secundum Gregorii decreta se exuat, ut in monasterium intret. Sin autem, ecclesiam suam et plebem sibi commissam secundum sacras regulas teneat et gubernet. Si vero contra prædicta canonum inter-

D dicta quisque presbyter in parochia nostra præsumpserit, modis omnibus se ab ordine abjiciendum cognoscat.

I. — *Quod pro loco matriculæ nihil a quoquam requiri vel accipi debeat.*

e vos admonui de matriculariis, quales susci-
ıbeatis, et qualiter eis partem decimæ dispensa-
eatis : sed admonitionem nostram, imo Dei per
m exiguitatem, quosdam parvipendere com-
Inde necesse mihi est iterare, quod quosdam
ıco negligere. Interdixi enim vobis Dei auctori-
t nemo presbyter pro loco matriculæ quod-
ı xenium, vel servitium in messe, vel in qno-
ı suo servitio, præsumat requirere val accipe-
matriculariis debitam partem decimæ, quam
pro peccatis suis redimendis Domino offerunt,
præsumat vendere. Quod et nunc iterum in-
ı, ostendens vobis divinam auctoritatem. Ut
ılurima de sanctis Scripturis prætermittam,
ıa vobis sed notissima in medinm devocem,
ı Spiritus per beatum David quod cantatis
it : *Deus meus, misericordia tua* (*Psal.* XVIII,
; decima a fidelibus data, misericordia est, et
ıordiæ quæ Deus est datur: quæ misericordia
ı judicio misericordibus : *Quandiu fecistis uni*
imis istis, mihi fecistis (*Matth.* XXV, 40). Elee-
ı enim Græce, misericordia dicitur Latine :
eleemosynam vendit, Deum, id est miseri-
n nostram, vendit : et similis est Judæ, de
Evangelio scriptum est, quia loculos habe-
ıdas (*Joan.* XIII, 29). Ea quæ mittebantur,
quæ fideles Domino dabant, unde ipse et
ıcipuli secundum carnem subsisterent, et
eemosynas Dominus faciebat, Judas porta-
est asportabat et furabatur. Et presbyter,
redemptione peccatorum, id est de decima
n, quodcunque exenium requirit aut accipit,
t dignus inter presbyteros nuncupari, sed de-
cut Judas nuncupabatur inter apostolos, sed
stolorum numero dejectus, et in consortium
est in æternum abjectus. Et sciatis, quia qui-
: presbyter ex hoc Judæ latrocinio fuerit re-
non solum a presbyterali ordine dejicietur,
: etiam partem de illa decima, quam matri-
ıccipiunt, accipere promerebitur : sed partem
o habebit, cujus fieri consors maluerit. « In
iit sanctus Hilarus papa, quidquid in alium
ın resecarit, inveniet; » et sanctus Grego-
Qui non corrigit resecanda, committit. »

I. — *De indebito accessu ad feminas, et a terio dejiciendis iis qui se non correxerint.*

vobis capitulum ex sanctis Scripturis et a
ıorum dictis donavi de inconvenienti accessu,
bita familiaritate ad feminas. Sed video
n vestrum illud parvipendere. Unde iterum
conventu vestro volo recitari, cum sententia
papæ dicentis (*in decret.* c. 2); Sciat quis-
e postposita Patrum et apostolicæ sedis au-
ı neglexerit, a nobis districtius vindicandum,
ıui minime dubitet sibi non constare ratio-
hoc putat post tot prohibitiones impune
ıntari. Contumeliæ enim studio fit, quidquid

A interdictum toties usurpatur. Et sciatis pro certo, quia non in quocunque requiram de viso, concubitu vestro cum feminis sed de interdicto canonico in accessu ad feminas, quia, ut Hilarus papa dicit : (*epist. ad Veranum, Leont. et Victur.*) : Non minus in sanctarum traditionum sanctiones delinquitur, quam in ipsius Domini injuriam prosilitur. Et cui vestrum amplius placuerit indebita feminarum familiaritas, quam sacri ministerii puritas, habeat quod elegerit : quia insimul et sacri ministerii puritatem, et immundi contubernii habere non poterit impuritatem. Dejicietur ergo a sacro ministerio, cui non poterit prodesse correptio. Sicut sanctus Leo papa ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum decrevit dicens (*epist.* 82) : « Debet diligentia tua vigilanter
B insistere, ita ut his, quibus prodesse non poterit correptio, non parcat abscisio. Oportet enim nos Evangelici meminisse mandati, quod ab ipsa veritate præcipitur, ut si nos oculus, aut pes, aut dextera scandalizaverit manus, a compage corporis auferatur : quia melius est his in Ecclesia carere membris, quam cum ipsis in æterna ire supplicia. Abjicienda prorsus pestifera hæc a sacerdotali vigore patientia est, quæ sibimet peccatis aliorum parcendo non parcit : sicut Heli quondam sacerdos, filiorum suorum delicta tolerando, cum ipsis divinæ justitiæ sententiam meruit experiri, quia segni **736** indulgentia dissimulavit plectere peccatores (*I Reg.* IV). » — « Cum, inquit Ambrosius, uni sacerdos indulget indigno, plurimos facit prolapsionis contagium provocari; facilitas enim veniæ incentivum
C tribuit delinquendi. » Et sanctus Gregorius : Dum enim unus corripitur, plurimi emendantur, et melius est, ut pro multorum salvatione unus condemnetur, quam per unius licentiam multi periclitentur. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur, cum inter jumenta hæc fieri persæpe cognovimus, ut ea quæ scabiem aut impetiginem habere videntur, separentur a sanis, ne illorum morbo cætera damnentur, vel pereant. Satius est enim, ut manifeste corrigantur, quam pro illis bonis pereant, sicut verus agricola noster Christus Dominus in Evangelio monstrat, dicens : *Omnem palmitem non ferentem fructum,* scilicet bonæ operationis, *tollam eum* (*Joan.* XV, 2). Et hoc est quod a Domino per Moysen in Levitico figurate præcipitur (*Levit.* XIV), ut lapis in domo le-
D prosus a sacerdote inspiciatur, et si purificari nequiverit, jam inter immundos computetur, ac de ordine mundorum lapidum, id est ecclesiasticorum consortio eruatur, atque alius qui dignus est loco ejus substituatur. Videlicet abjecto de cœlesti, id est ecclesiastico ædificio, tanquam mortuo lapide, quolibet noxio, qui noluit servare quod dicitur : *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam* (*Apoc.* III, 11), juxta Petrum apostolum, tanquam lapis vivus, in domo spiritali, in ædificio scilicet sanctæ Ecclesiæ Jerusalem cœlestis, quæ constat ex angelis et hominibus, et ædificatur ut civitas, utilis superædificetur.

Cap. IV. — *De iis qui de facultatibus ecclesiasticis alodes comparant, et illos Ecclesiæ non derelinquunt.*

Quosdam vestrum ecclesias vestras negligere, et alodes audio comparare, et in eis mansos exstruere atque excolere, ac in eisdem mansis feminarum habitationem habere, eosque mansos non ecclesiis secundum sacros canones derelinquere, sed contra sacros canones vel propinquis vestris, vel aliis quibuscunque distrahere. Unde sciatis, quoniam a quocunque hoc fieri comperero, secundum canonicam severitatem judicare curabo. Nullum enim alodem episcopus, vel presbyter, melius vel firmius potest habere, quam qui est ecclesiæ attributus, si secundum suum ordinem vivere voluerit. Si autem ordinem pro sua culpa perdiderit, nec alodem, quem a die ordinationis suæ de ecclesiasticis facultatibus acquisivit, habere valebit. Quam fraude de facultatibus ecclesiarum contra sacros canones, et sanctarum seriem Scripturarum, prædicationemque majorum, ex magna parte possent retundere comministri nostri, si secundum capitulum ex sacris regulis a nobis collectum, et illis ac vobis datum, studerent requirere quid de decimis singuli agant presbyteri : **727** et quoniam nihil ab eis in parochiæ circuitione exigo, quæ per singulos annos pareant in ecclesiis, de his quæ a nobis sunt ecclesiis constituta, et qualiter quique presbyteri hospitales existant secundum præceptionem beati Petri apostoli jubentis : *Hospitales invicem sine murmuratione, unusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes* (*I Petr.* IV, 9). Et sanctus Paulus dicit : *Charitas fraternitatis maneat apud vos, et hospitalitatem nolite oblivisci : per hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis* (*Hebr.* XIII, 1). Et Jacobus apostolus dicit : *Religio munda et immaculata apud Deum et Patrem hæc est, visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo* (*Jac.* I, 17).

Cap. V. — *Quod pro ecclesiis viduatis præmia patronis dari non debeant.*

Sæpe vos admonui de exeniis superfluis contra sacras regulas pro ecclesiis viduatis non dandis. Sed sicut audivi, vos non inde castigatis, sed vos ipsos, et vestros nutritos, in maledictionem Simoniacæ hæreseos traditis : quam hæresim sanctus Petrus princeps apostolorum primum damnavit dicens ad Simonem : *Pecunia tua tecum sit in perditionem* (*Act.* VIII, 20). Si enim hominis sensum haberetis qui hoc facitis (non enim de omnibus dico), potuissetis attendere, quia si vos bene viveretis, et vestros nutritos in bona vita et in bona conscientia nutriretis, non vobis esset necesse, et vestra perdere, et vos ipsos in damnationem mittere. Ipsi enim scitis, quia nemo fidelis in parochia nostra in sua ecclesia sine presbytero esse cupit, et sine ordinatione episcopali presbyterum ibi habere non potest. Quapropter quisque defuncto presbytero in sua ecclesia presbyterum petit, apud quem cum clericum bonum quæsiero, ut illi presbyterum ordinem, ipse clericum bonum quæret : et si eum bonum mihi adduxerit, ordinabo illum : sin autem, alium requiram : et ipse tandiu clericum bonum quæret, usque dum convenientem ordini sacro inveniat. En non necesse esset vobis potere ecclesias cum superfluo exenio : quia quique fideles, si vestra culpa non esset, plus quærerent bonos clericos, quam vestros denarios : et hoc non suffertis; sed vos et vestros nutritos in maledictionem mittitis, cum dato patronis præmio vobis et illis peccatum emitis.

V.

728 CAPITULA ARCHIDIACONIBUS PRESBYTERIS DATA.

Anno Incarnationis Dominicæ 877, v Idus Julias, Hincmarus archiepiscopus dedit comministris suis hæc capitula, quæ sequuntur, Guntario et Odelhardo archidiaconibus presbyteris.

Beatus Petrus apostolus, cujus vice in Ecclesia funguntur episcopi, et sub eorum dispositione ipsorum comministri, in epistola sua commonet illos, dicens : *Seniores qui in vobis sunt obsecro, consenior et testis Christi passionum, qui et ejus quæ in futuro revelanda est gloriæ communicator; pascite qui est in vobis gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum : neque turpis lucri gratia, sed voluntarie : neque ut dominantes in clero, sed forma facti gregis, et ex animo* (*I Petr.* v, 1-3). Cujus verbum atque exemplum secutus sanctus Leo papa (*ep.* 88, *Anastasio Thessalon.*), eum, cui suas vices commisit in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis, ab indebito appetitu præsumptionis per distincta capitula coercuit freno discretionis. Juxta quorum doctrinam, vos in exordio commissi ministerii paucis capitulis patenter et diligenter commoneo : a quibus vos, quantum patitur humana fragilitas, non deviare sub testificatione Christi præcipio.

Cap. I — *Ut non graventur presbyteros quando parochias circumeunt.*

Egregius doctor gentium discipulis suis dicit : *Imitatores mei estote, sicut et ego Christi* (*I Cor.* XI, 1). Et vos, quando rusticanas parochias vobis commissas, vel mecum, vel per vos circuitis, sicut et ego, non graves sitis presbyteris in paratis quærendis; neque ducatis superflue vobiscum homines,

ros proprios, vel propinquos vestros, per os gravetis in cibo et potu, et fodro ad ca- St providete ne homines vestri, qui vobis- unt, illos dehonorent, vel hominibus illorum rint. Nec diu in mansionibus ipsorum pre- m immoremini : et si necessitas evenerit, liquo loco immorari debeatis, sic dispo- tualia vestra per circummanentes presby- t nemini graves sitis, et non otiosi et in- d stipendia ecclesiastica insumatis, sicut gratis sum presbyteris, per quos parochias o.

CAP. II. — *Ut parochias non occasione victus, sed instructionis causa circumeant.*

n occasione victus parochias circumeatis, is de aliorum stipendiis viventes vestra sti- conservetis : sed verbo et exemplo, non so- sbyteros, sed et laicos, de vestra bona con- ne et inquisitione secundum ministerium ommissum instruatis.

II. — Ne *munera a presbyteris accipiant, ut eorum vitia dissimulent.*

presbyteris exenia non accipiatis, quatenus mala fama cooperiatur; sed omnibus verbo plo notum facite, quia plus valet apud vos roximi dilectio, quam terrenum lucrum ac- li occasio : plus benignitas quam severitas, ommonitio quam commotio, plus charitas otestas. Erga bonos et bene agentes estote ut fratres : erga pravos estote vitiorum cor- s, et fratrum amatores. Similiter et erga alios is ministeriis delinquentes.

V. — *Ne a presbyteris quidquam petant quod secum auferant dum redeunt.*

do parochias circuitis, nolite graves esse eris, petentes friskingas, vel pisces, aut cos, aut annonam, aut alias quaslibet res, atis quando ad civitatem reversi fueritis, uasi fratribus refectionem faciatis, ut salvis iis vestris habeatis unde vos et vestros con i.

V. — *Ne denarios a presbyteris vel eulogiae igant, sed sponte oblata tantum accipiant.*

e quasi pro aliquo adjutorio ad quamcumque narios apud presbyteros postuletis : neque ad synodum, vel pro inquisitione ministerii pro chrisma accipiendo venerint, eulogias s, sed si cui forte commodum fuerit pro sua te et commoditate aliquid gratis offerre, atiarum actione accipite.

I. — *Ne pascendis suis vel amicorum caballis presbyteros gravent.*

e quasi per precationem caballos vestros, vel um vestrorum, ad pastum presbyteris com- te præsumatis, neque **740** annonam, vel ab eis exigatis. Ideo enim vobis de faculta- ecclesiasticis, juxta quod Apostolus de lege dicit : *Non obturabis os bovi trituranti* (*I Tim.* v, 8), solatium præbeo, ut presbyteros non gravetis.

CAP. VII. — *Ut parochias rusticanas confundere vel dividere non præsumant, et ut ecclesias omnes, capellasque illis subjectas describant.*

Expresse vobis in nomine Christi præcipio, ut rusticanas parochias pro alicujus amicitia vel petitione, aut pro aliquo præmio, non præsumatis confundere, nec dividere : neque ecclesias illas, quæ ex antiquo presbyteros habere solitæ fuerunt, aliis ecclesiis quasi loco capellarum non subjiciatis : neque capellas de illis ecclesiis, quibus antiquitus subjectæ fuerunt, ad alias ecclesias subjicere præsumatis. Et per omne ministerium vestrum, unusquisque vestrum describat omnes ecclesias et titulos, quæ antiquitus presbyteros habuerunt, et capellas antiquitus illis subjectas, et mihi scripto renuntiate.

CAP. VIII. — *Ut nulli capellam domi habere, aut missam in domo celebrari sine episcopi licentia concedant : et ut capellas ejusmodi omnes describant.*

Nemo vestrum capellam alicui in domo sua habere concedat sine mea licentia, neque in domo sua missas celebrari concedat sine mea licentia : et unusquisque vestrum describat per suum ministerium, quicunque capellam extra ecclesiam principalem habet a tempore Ebonis usque ad tempus meum, et a tempore meo, vel mea vel alterius licentia factam, et in cujuscunque presbyteri parochia quæcunque vel cujuscunque capella sit facta.

CAP. IX. — *Ne pænitentes pro munere aliquo ad reconciliationem adducantur, vel post eam negligantur.*

Sollicite providete, ne vos, vel presbyteri, negligenter pœnitentes pro aliquo munere ad reconciliationem adducatis, vel post reconciliationem eos negligatis, quod Simoniacum est.

CAP. X. — *De relapsis post publicam pænitentiam.*

Sollicite providete, ut si aliqui post reconciliationem publicam in publicum peccatum ceciderint, ad notitiam meam perferatis, ut sciatis qualiter inde et vos et presbyteri agere debeatis.

CAP. XI. — *Ne ad ordinationem pro aliquo munere adducantur non idonei.*

Sollicite providete de vita et scientia clericorum, quos ad **741** ordinationem adducetis : ne pro aliquo munere tales ad ordinandum introducatis, qui introduci non debent, quoniam Simoniacum est.

CAP. XII. — *Ut videant quomodo capitula sibi data observent presbyteri.*

Sollicite providete, secundum capitula presbyteris a nobis data, de portione ecclesiæ, quid inde in ecclesiis pareat : sed et de matriculariis et de aliis capitulis presbyteris a nobis datis, qualiter illa teneant et conservent.

CAP. XIII. — *Quomodo eligendus sit decanus in locum defuncti vel inutilis.*

Si decanus in ministerio vestro aut negligens, aut

inutilis et incorrigibilis fuerit, vel aliquis eorum obierit, non inconsiderate decanum eligite. Et si ego in longinquo sum, decanum illum qui electus est interim constituite, donec ad meam notitiam electio illa referatur, et mea constiutione aut confirmetur, aut immutetur.

HINCMARI

ARCHIEPISCOPI RHEMENSIS

CORONATIONES REGIÆ

I.

CORONATIO CAROLI CALVI

Quando in regno Lotharii consecratus est.

Ordo qualiter Carolus rex fuit coronatus in Mettis civitate, anno 869, in mense Septembris, v Idus Septembres, quæ evenit die Veneris, cum istis episcopis, videlicet Hincmaro archiepiscopo, Adventio, Attone, Arnulfo, Francone, Hincmaro et Odone; quando quondam rex Lotharius, filius Lotharii imperatoris, fuit mortuus in Placentia civitate.

Annuntiatio Adventii episcopi ante initium missæ in ecclesia S. Stephani coram rege, et episcopis, et aliis quamplurimis.

Cap. I. — Vos scitis, et multis in plurimis regnis est cognitum, quantos et quales eventus tempore senioris nostri, quem hactenus habuimus, pro causis notissimis communiter sustinuimus, et quanto dolore, quantaque angustia de illius infausta morte nuper cordibus perculsi sumus. Unde unicum refugium et singulariter salubre consilium, rege et principe nostro desdituti ac desolati, nobis 742 omnibus esse consideravimus, ut jejuniis et orationibus ad eum nos converteremus qui est adjutor in opportunitatibus, in tribulatione, et cujus est consilium, ac cujus est regnum, et ut scriptum est cui voluerit dabit illud, et in manu cujus corda sunt regum, et facit unanimes habitare in domo, solvens medium parietem et faciens utraque unum: deprecantes illius misericordiam, ut daret nobis regem ac principem secundum cor suum, qui in judicio et justitia nos in omni ordine ac professione regeret, salvaret, atque defenderet juxta voluntatem ejus, et corda omnium nostrum unanimiter in eum inclinaret atque uniret, quem ipse ad salutem et profectum nostrum præscitum et electum atque prædestinatum habebat secundum misericordiam suam.

Cap. II. — Quia denique voluntatem Dei, qui voluntatem timentium se facit, et deprecationes eorum exaudit, in concordi unanimitate nostra videmus hunc regni hujus hæredem esse legitimum, cui nos sponte commisimus, domnum videlicet præsentem regem ac principem nostrum Carolum, ut nobis præsit et prosit, videtur nobis, si vobis placet, ut sicut post illius verba vobis manifestabimus, signo certissimo demonstremus, quia illum a Deo electum et nobis datum principem credimus, et eidem largitori Deo ex suis beneficiis non simus ingrati, sed gratiarum actiones illi referentes, oremus quatenus et eum nobis ad salutem et defensionem sanctæ suæ Ecclesiæ, et ad auxilium atque profectum omnium nostrum, cum salute ac pace, et tranquillitate nobis conservet diutius, et nos fideli devotione illi obsequentes, atque opta salvatione fruentes, sub illius administratione in suo gubernet servitio.

Cap. III. — Et si illi placet, dignum ipsi et necessarium nobis esse videtur, ut ex ejus ore audiamus quod a Christianissimo rege, fideli et unanimi in servitio illius populo, unicuique in ordine suo convenit audire, ac devota mente suscipere.

Post hæc rex Carolus hæc quæ sequuntur per se in eadem ecclesia cunctis audientibus denuntiavit.

Quia sicut isti venerabiles episcopi unius ex ipsis voce dixerunt, et certis indiciis ex vestra unanimitate monstraverunt, et vos acclamastis, me Dei electione ad vestram salvationem et profectum atque regimen et gubernationem huc advenisse: sciatis me honorem et cultum Dei atque sanctarum ecclesiarum Domino adjuvante conservare, et unumquemque vestrum secundum sui ordinis dignitatem et personam juxta meum scire et posse honorare et salvare, et honoratum ac salvatum tenere velle, et unicuique in suo ordine secundum sibi competentes leges tam ecclesiasticas quam mundanas, legem et justitiam conservare, in hoc ut honor regius et pote-